प्र. ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॐ नत्वा गंभीरमानार्थं श्रीकुलमंडनं करंतथा करिष्यामीदृशसद्व्याख्यानं सु
टी. गमात्ततः १ इह खलु जीवात्मदेहविकटुकर्मानुष्ठानेनामन्दुरितदावानलदग्धविदग्धान्तक्करणान्विष
१ परमवशिपाकष्टहृदयतपाविमलात्मनुहिपीठः श्रीमत्ककाचार्याः छस्वटीकांज्ञयणयनायुत
त्रविषपरमामवप्रमाणपदकृतविवेकानोविमलविषगत्कञ्छूवविनयादुरितेनाशिमाकलयन्तत्रि
भुतिमेवनावम्यार्थयन्ते श्रविनयामिति श्रविनयमप्रवयविमलादमयमनःपाममयविषपरमत्तलं
भूतदयाविलसत्परमपरसंसारसागरतः १ इह खलु समस्तपदार्थाः सामान्यज्ञानस्मृतानस्नदंडादिभिस्त्र
स्त्रापरापंतमते सर्वज्ञत्वाःसाधिकृतमवतनस्तस्यापितत्त्वस्यानश्चमितितेषामन्यनहृंत्मसवथा
गोतिमादिगणेश्वरमनुलक्ष्मीकलत्वत्वानंदंगःपवाः तत्र वृगानेज्ञादिभिस्तत्त्वहितिकामभंगवा
नेवल्लनइतिलयमणुःपापतिच्छुतिमाकांतमाणाभुगवंतमाति विलाइतिविलसदाहस्मभगवज्ञा
मनुप्रपानत्वात्तेनस्तुतिः विश्वव्यामाविमलप्रधानोत्तोरिदश्रुपेनेनजगद्व्यापकइत्यर्थः ननुव्यापकमा
त्रवाचकतेग्राकाशादिवावकतांकिंनस्यादितितेषांव्यापकत्वेभवतुगतिःशामिलदेवज्ञनात्तीमाहत १

ष॰ त्याश्लेनारदकोपदेशेनाविनयपर्वनिदानं अविनयपर्वपरस्वबहिराणकाशिपुराबाणाशिशुपालादयो
२ वधं प्राप्ताः विनयस्यच सर्वार्थसाधकत्वं पुराणप्रसिद्धं तथाहि कुरुणामिथितिनाम्भुतिपाणामसो
रख्यगोवेणाभगवतामकवत्सलनयाविनयवतापाउवानामुपदेशसमाचरतं एवंगापगापीत्स्यप्रा
रादीनामपिभगवद्दर्शनायापुराणनमकृतमविनयभक्तिरेवनिदानं इतिवाच्यं तथाचशुभाशुभयोर्वि
नयाविनययोरहनं इमंविनयनिष्ठातेरेवतानावहुगवतः पार्थेन अयमर्दहस्तपुत्तनुत्वावाणविनयो
ज्ञनवियासकुलयौवनादिपुसत्त्वः पिसयमदहीनत्वपासत्त्वसत्त्वत्रासनयाभ्योहारोवांसि वि
नयस्तत्रवमस्मानिग्रहाहेतस्तस्ववपरमेश्वाकरुणाकतेरलातद्याणमनोनिग्रहंपार्थयते दमयम
नइति वातमनस्माहिनस्राभवतितेनतदमनमेवकीर्तितं हेविस्तामनोदमयनिहत्यविषयाकार
इतिकेकुरु तदमनंतस्मिन्निर्विषणशक्तेकतेसम तदकम अयथपानाम्नरतः समस्तुत्वमत्वनाद
पि अपिवयाशनान्नासायोविषमश्रितनिग्रहइति विषयवासनावासितेनहितत्वदंमनोदृढीतमभवा।
नि विषयाकाराश्रयतिनिह्रोतोवाहितकरणादविपुरुषवदयत्नेनवतदमनंभवति विषयाकार २

याहि व्यापकत्वेनात्मसंसर्गात्मनासर्वं संबद्धत्वेनदीपकल्पितमात्राः विज्ञानत्वम् नचनदाकाशादौ सं
युक्तं तस्माद्विविक्तकार्यत्वेनपारिच्छिन्नत्वेनाव्यापकत्वात् तस्माद्वा एतस्मादात्मनआकाशः संभूत
इत्यादिश्रुतेः चलाणाक्वाविलाविज्ञानत्वंसर्वत्वाल्लिरंचलेत्यादिश्रुतिप्रमितत्वम् नचैवंचलाणाः
सर्वात्मत्वप्रतिपादनपरत्वाद्विज्ञानत्वप्रतिपादकत्वेनवाच्यम् सर्वात्मत्वमपिसर्वाविज्ञानत्वेनस
र्वस्य सत्वात्स्फुरणात्मकत्वमेवनत्वाविनप्रपञ्चस्वरूपत्व नत्वेवंब्रह्मणोपिजगदुद्दापापत्तेः किंचका
रणं हि कार्यव्यापकमितिस्वरादिवत् नचकार्यत्वाः प्रसिद्धेः तस्माद्वा एतस्मादित्यत्रैवतत्र
प्रमाणत्वात् नचतत्पैवश्रुत्वाब्रह्मणोविकारित्वप्रसंगइतिवाच्यम् गगनस्यसमापेनात्मत्वनित
हकारणत्वस्यनत्त्वेनब्रह्मणउपपादनात् ननुविलक्षणोहेतुः सकोवव्यापकंविभुमेवावहे ।
नापेक्षिकव्यापकमाकाशादि नयावत्तेवपाहेनत्वमासर्वोपराधसमापनत्कृपाइकनयाः सि
द्धिः श्रयमर्थः हेविलोव्यापन्नश्रीत्वसर्वोपद्रवनिदानमविनप्रमणन्नपनिराकर्तुमद्दूषणानाभ्यु
जेयोनिलोभस्मसविनयपवनिदाने यतदसनयोरोपमार्गीवनत्वकृवायोर्गेनहस्तभाव

ध०
र टी०
३

स्यात्तन्नाप्येते इति भावः तथाप्यविद्यातत्त्वानंततत्वाविषयाः समस्ता बुद्ध्यात्मस्वात्मस्वयालहन्निर्दिपनाहि
वदयत्वमिद्धमनोनिग्रहः ततोऽशेषमलभूताविनयपरिहाराइतिरहस्यहेतमज्ञाववाष्यः अथावि
नयनिवृत्यादिफलभूताभूतदयापाद्यते भूतदयाविस्तारादयइति अविनीतत्वेदुर्दान्तत्वेच सति हि प
रोहिंसायां प्रवृत्तिः सा च सकलतत्कायतदोषमूलभूताविनीतत्वेदान्तत्वेच हेतवः भावाः भवतीति सम
तभूतेषु दयामपतरंमर्थ्यः यद्यविनयादिहेतुतयाभूतदयाप्राप्यते तथाहि भूतेषु प्राणिमात्रे
षु दयाभूतदया दयाचनिरुपाधिकपरदुःखप्रहाणेच्छा साचपरदुःखासहिष्णुत्वं भवति तन्मूलत
क्रोधमवकयः सविनीतत्वं परपीडनेप्रवृत्तिः कथंतानेषाउदीनत्वभावः तथाच दयावतोविन
यवृत्ताः स्वभावएवेति विनयादिना भूतदयाप्रार्थ्यते सविनयेवविस्तारायमत्स्पृहमविच्छिन्नतयाव्यवं।
मानाकुविमर्षः तत्फलत्वेन संसारनिवृत्तिं प्रार्थयते तारयेति संसरणहेतुः संसारः अविद्याक ३
र्मविषयसत्त्वादिः सएवसागरः तस्मात् अविद्यायाः सर्वकारणत्वेनतन्मूलहेतुत्वं कर्मणस्त
थुणपापरूपस्य तद्धेतुत्वेशास्त्रसिद्धं विषयासक्तेरपितद्भावेन्द्रारणानतन्मूलहेतुतायथासा

हृतिनिवृत्तिनरसात्येसतिज्ञायतेइतितदसत्त्वेहेतुतयात्वस्मात्नयंप्राप्यते । ग्राह्यविषयास
न्नांइति विषियंवितिनिर्वर्भतिष्ठामिवितेस्वतन्त्रूपतानिह्यपतासींक्रुवेश्रीतिविषयाः स्वकुर्व
द्रनादिवनिनानरयतद्भूनोयोरसतद्गमणीयतयायीसतिशयतस्यानज्ञायतेयात्स्यनाकयपृसर्पांद
सक्रुरगोवर्ती वतेवेद्रूयाभिनाषः स्वेयरायेरमणीयताद्वश्यात्स्फुतनयाभिमतेसस्मेवयस्थात्र ।
स्यात्ज्ञायते यद्दाविषयेषुमधुरास्नतवर्णाकटुकषायतिक्तनवोणशुयोरसस्वत्त्रस्या यद्दारसोक्त
सर्वत्रादिषुतेः रसशाद्रूस्यातेरयर्योयतयाविषयेषुयोरसोभागत्तस्याविषयातेदनवतत्स्याचि
षयातेदस्यभोक्तविषयतयाभोक्तुतिष्ठत्वेपिविषयावक्तिरवेतेनविषयतस्यतयाविषयतिष्ठता
नात्स्नांयामयोयरातिनयत्र स्वस्वरूपतनवत्नातदातेतविषयतिष्ठरमणीयतानुद्दिश्यनवज्ञानध
सेवसस्कूतस्वुत्सूनयरस्यथेः यरासेषारूपावृणेनविषयेषुयरमार्थेनात्तातेभवति ततस्तदादि
स्नाद्रूपतस्यायरमार्थेनातेविनारस्मात्मनेरसभवात् श्रमस्यागज्जतरागस्वर्णादिस्थिवासरतयाः
भिमतेतस्योरावपिनोकस्यतस्यास्यात् ज्ञातोदयेव विषयाभिमतात्ज्ञातेनगंधवेनयारादिवि

कथं तत्रात्रे नहर्षहृष्टस्माकृतस्मात्मतस्य वस्तुतस्तत्त्वेतानेवाक्याने नवनियतकारणं विनाकार्यस्य
घ· निर्वाहि नियतकारणादेरादिपरिहारेणवद्धः प्रकारान्तरेणास्मन्नमहेतीति श्रवणाय तनुष्ठाने नैवत
टी· त्वतानोत्पत्तेनाम्नसारसागरतरणाय स्तनपवसिद्धत्वे तर्कि मीश्वरप्रार्थनयेत्याशंक्याप्रमकारुणि
कःभगवान् अकरः परमेश्वरानुगृहीतानामेव श्रवणादिकं सफलमितरेषां नश्रीगुरुशास्त्रवि
हीनानामैरभाग्यानां नतिनोज्ञानरागः कृतस्तथा नात्तथ विधानतव केवलमप्रमासमाजफलमित्य
भिप्रेत्यश्रवणायन्नष्टानाममर्थानां नतत्त्वानां मनोश्रवणादेरर्पतंरगात्तत्विनमस्कारादिरूपा
भक्तिरेवमनुष्यसाधनमिति तत्स्वरूपमभिधत्ते द्वित्वभुनीति द्वित्वभुनीमकारेपरिमलपाभागय
चिदानंदे श्रीपतिपदारविंदमकरंदपथवर्द्धितिदवंदे २ अहंश्रीपतिपदारविंदयातीतिपतिः श्रि
यःपतिः श्रीपतिस्तस्य पदेअरविंदेइवतंवदेनमस्करोमि नत्पदारविंदयावभारापारकः क
तोपमः अरविंदशब्दस्य भावस्वरूपावाचकत्वेनमहत्तानिमित्तभूतोपमावपपत्वाच्च यथा
परमात्मसमर्थमात्रमेवर्तते तथाहेवास्मात्पदादपमर्थावोद्धव्य इतीय ॥ ॥

गरपतितनरणकाहृत्तूलकीटादीनां नरंगावप्याहृत्यैयोगमेनेननैनेषु स्वमेवमिहृकमेषवाहृपतितां
नामतत्कृत्यापकृत्यकर्मानुसारेण नानायोनिषु परिभ्रमतोऽनेनेषु स्वः इति सागरोपमः संसारसा
गरनइतितस्मिंस्तस्य यः ततो मां नारपस्वकीयकरुणावलेनैव प्रत्यगात्मस्मात्ता क्वारेण
विपातत्कार्यवाधाहारीकृत्य संसारसागरपारभूतब्रह्मप्रापयत्येवमर्थः ईश्वरकृपायोनेनश्रवण
हेमापितत्वतानेननायनेजायनेचेनदयातेनैवतिभगवत्स्वरूपैवतनतत्त्वानांसमतावसाधारणं स्वने
वकारणमितिनात्रिकवृद्गावरयीनमेवसंसारसागरतारणमितिसूत एवमाध्यंते तारयतिति त
थावोकम् भवसागरकेसवितुमज्जलेस्वावदुःखफलेपतितं ध्यायते कूपपाशरणागतमु
ढ़ैमामनुशाधुपसन्नमनस्यत्विमिति ननु सकारणसंसारोच्छेदस्तततत्त्वानाधीनः नमिवि
दित्वातिमृत्युमेति तानादेवृतकैवल्यनाम्यः पंथाविद्यतेऽयनाय तावत्स्वापरांपरानिमविरे
णविगकुर्वीमादि स्मृतिस्मृतिभ्यां तत्त्वश्रवणपपीतनुश्रावाण्यशाकृपरूपोवेद श्रोतव्योमंतव्यो
निदिध्यासितव्यः इपदेक्ष्यंतितेज्ञानंज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनइत्यादिस्मृतिस्वरनितः तथावतद्दिता

रेखारूपः संकेतः समवलम्बितः स्यात् इति चेन्न अरविंदस्याहृ पुरस्य पनिलतागजन्मविनाशशील
नतज्जेरूढस्य तद्रूढ्या भगवत्प्रदेशस्य विशदनदरूपेहुतिः संभवति तथाश्च वहारणाभावात् नापि
तत्त्वाप्याथवाहती रवतपोरविनाभावाभावात् किंतु गौणमाह तस्मात् श्रीरियथा सिंहोय
देवदत्त इति वाकेकाधेयोर्मिनिर्वैमल्यादिगुणयोगिनि देवदत्ते गौणपासिंहशब्दः प्रवर्तते त
थाथापि तेषां नैर्मल्यमधुकरासक्तिविरूपत्वपरितापनिवारकत्वादिगुणाः साम्यमादायार्थवि
दस्याहः परयोर्गौणप्रवर्तते तेन साम्यं कैपोतकस्य समासोन्तर्गतः इव शब्दः तथाम्यधकरोति
नीत्रयीमाकेदकारितनमपविगणाधारविंदकोशप्रविशपनैरायतापविनहानितनमरागा
त्वादनेनवानीवसुखमपिगच्छतितत्याभक्तजनमानसमप्यसारसरोरविषयभोगगतह्रदः त्व
तेर्विमतीत्रयीमासकलविश्वपटलमत्तधपभगवच्चारणपुरोश्रुविपपसंसारिकविविधका
पविक्षरात् अनुभवतिवानिन्वेरतिशापसमाधिजस्य खलानन्दमितपदयोररविंदसाम्यम
वारविंदशाहस्य महतोमिमितमितिनपरमारस्यार्थमायेप्रवत्तिनेवासंकेतभंगप्रसंगः।

तिसुखंसर्वंमू नचसत्वंस्मिदियसत्वेतुभवानरसत्वेवाः नतुभवादिषप्रजमतंपुण्यनारनमेनटन
नारनम्पमपिलोकेपसिद्धं नयावनमस्यस्यातिशयस्पकंयंनिमत्वेकपूवानिरतिशयत्वमिनिवे
व वितानमानंदेवलयनंरोवत्वेतियनानात् पोवेध्रुमानत्सत्वविश्विमादिस्कनिवाकेः सत्वस्पव
त्वद्रपतायतिपादमावनमनानवामानिशपता नचनदनमतेकयनदर्थ्येनः सूकंरनादिविश्व
यात्वपाररीरन्कयंवानत्काम्यनयावद्धंवितमययायससाअपनतीयंरनादिपुण्यप्रयत्न
कुवीरय्तिनिवाच्ये सात्वम्यनिमृतेपिनिरतिशयतेपिहर्वंनमाहतस्वतयरियाकल
यवतितािवषयैंरियसविकषनयसत्वाकुरसत्वगुणपरिणतविसेषानः काण्ह
सविबम्यतान् नस्पश्रुकर्मानस्यरणकदावित्कतेननारतम्यवनयानमनयावनदभिद्ये
गेस्वत्वषुः विमत्वसातिशयत्वप्रमोभवतिवालानामिम्यवगनक्ष नतत्वथाविभगवमर
योरेकाग्रीकृतनपुनसिविषयरवत्तम्पहृतेवाभावात् कयोतस्पत्वोपलंभरतिवात् स्तुण्य
नभूयस्यापिसत्वस्याविषयाहतनेनावभासमानस्यवहिर्मत्वमहतविषयाकारेरियग्रा पेटिटिछु
नःकर्णहस्याकिञ्चिनरावाग्योह्यठनेनविपुल्विनसहसाविभूनस्यविषयजमनत्वहृतिष्ठ

६. हि प्रमाणः प्रसन्नात्मकमिमल अप्रणयावंप्रानतप्रमाणप्रकरणेन । किं च प्रमाणं स्वयं प्रमेयं भवति
नवा अाधेनस्य चतादि सहतत प्रानप्रमाकरणाव द्वितीयेन समसमरसवदेवाव्यतेव । अभिधेयत्व
प्रमेयत्वयोः सारूप्यमिति प्रमाण । तस्मात्तदेव प्रमाणानां प्रत्ताणान सप प्रः कार्याणां निक्षेपम
वा प्रमेयत्वयोः सारूप्यमपहीये वस्तुतः स्मृतिरूपप्रमाणसाप्पित प्रमत्वानाभावपाकाः पेवा
पाः न च स्मृतिरूपमपि प्रमाणं संविदा न देशोवरप्रतिनवा । अतिकिंतर्हि तीकारणः भावशाका
पा स्मृतावदस्य अथ प्रमेयत्वेन जडत्वतन्नरूपत्वेनाभिधेयत्वेन च वा व्याप्यत्वं । यतो वाधाति
कर्तनेरूपादि स्मृतिवा पक्ष्म साढिति चेन्न स्मृति विषय यथाकथंचित्स्वविषयतथेव लक्षणाव्वत्वा
तापयाते नत्वाभिधात्वत्वा । तथा यन्त्रजीप्रतत्वा यूमाणनासंपादितैन कोपिदोषः तदुक्त
उष्णदूनेन । अधीत प्रयानननवचनमहिमावाधनस्यापनवाहन्यायचकित नमभिधनस्मृति
रपिश्रुति न च न च यं प्रमाण सत्यादके श्रूयः किं तस्मात्केमिति चेच्छिरंजीवनभवान् । अस्म ह
दिष्टस्येवतत्वाविं कारणान साधकमपि प्रमाणत्वतः सिद्धि नजेऽसाधयत्यताम । नतस्वर्य दि
प्रकाशोपरमात्मानत्मत्वतः सिद्धत्वात् । तमेव भान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभातीति स्व

१३ब तत्कारणाकारानुकारतयैव विनाऽद्ये ननु एतावद्विरहस्य सर्वत्र व्यवच्छेदेन भेदोऽस्ति न वा आद्ये तदा विर
स्यासत्वनाशः स्वरूपस्यैव लाभाय न तदभावेनापि विपर्यासभावेन कृत्यं बुद्धौ द्विविधिति विज्ञापितदोषः वस्तु
तोभेदाभावे परिहारः किं न मिथ्यात्मनैवेतन्नेमममात्मनां विवक्षाममात्मत्वभेदोपचारात न तु भेदे प्रमाण
मस्ति न वा आद्ये तदूपस्य चानुपलब्धेः वात्स्यमात्वप्रभावित परावृत्तिर्भेदप्रमाण
विषयत्वेनापरावृत्तिस्तु प्रमाणाविषयत्वाविप्रभावेन जातं तदवस्येमवप्रमाणाना भेदाविषयीक
रणप्रमाणासत्त्वात्मीकरणमवश्यं यो नास्ति चेत् पापाश्रयवत्समतापातः नाहं त्यस्य वा नेदं रूपतया हि।
तावृपास्ते तिचेन् अद्दिमानेनैव स्वलक्षिति सिद्धिरिति तेमतं तर्हि मानेन मानमस्ति न वा आद्ये तत्राप्याश्रयः हि
तोपेत द्वयीकरणं स्वैव पक्षे ततो भिन्नं मिति पदन्तेति तत्रापि मानस्य नाम त्वविकल्पे सर्वत्र
मान्यपेनवस्थाच इतरेतरसाधकत्वे तत्परस्पराश्रयः किं च मानस्य मानविषयत्वे प्रमेयतापत्ति
मानत्वमेव व्यापेत मानेन मानेनास्तीति पदन्तेति तदा मानद्वैतिनसाधारणविधानत्वं तापादयेः
राभ्युगमात् मानस्यैवत्ववता किं च मतिप्रमेयप्रमाणवर्तिने सम्मतिर्वा आद्ये पक्षे प्रमाणप्रयोज
नेपरयामः तत्पक्षतेः यद्यो गौरवमेयमस्य वनः सिद्धमान अन्येऽपि न प्रमाणप्रयोजने न

षष्ठी· मिथ्यात्वात् न च जीवब्रह्मणवनयाविकाधित्वं तस्मिन्नाप्यात्मनोमायाकल्पितत्वेनपारमार्थिकत्वाभावात्
कल्पितगुणदोषाभ्यां वारिदृष्टान्तासंस्पर्शात् यथा कल्पितरजतेन तत्र शुक्तेः रूपिरजतनतुयामोल्याधिक्य
गुत कल्पितभुजंगेन वा रसनायाः अपि स्पर्शनाप्यावापोत्तरमपिस्पर्शेन देतास्यात् नच नी
चनिष्ठगुणानामपि वस्तुतो न पारमार्थिकमिति वाच्यं आवरणभेदेनैव जीवपरयोर्भेदस्य पूर्वमाप
ततत्वात् पुनः स्वरूपसंबुद्धितरसंदर्वदनारविंद संदर्शसकलजगन्मोहकत्वमपि विस्वा
तसौंदर्यविशिष्टमधुनानादे नामपि मोकसंदर्यो यांवदनारविंद सुखकमल यस्य वेदस्
प्रवशिष्टितयामवस्य तथा पद्मसामग्रपद्मामरलीरवमाधुर्यवलेन गोपीमना मुष्टादाकर्ष
कत्वात् त्वग्रस्याग्र काममोहकत्वप्रसिद्धमेव भागवते साक्षान्मन्मथमन्मथ इति का
मादिरमतवनितादिसाक्षादपि माल्यं वित्याकान्तामनस्युद्भूतो मनः मथ्नातीति मन्मथ उच्यते
भागवोस्त साक्षात् वसंतादिसाक्षाण्मतरेव कामस्य हृदयत्वउद्भवतदातमपि मथ्नातीति मन्मा
थमन्मथ इत्यर्थः कामस्तु शिवेन स्वमोहनात् प्रतन्नेत्रज्वलितेनैव दग्ध इति किं काम सा
मर्थ्य साध्यपिवा कामिनीरूपदर्शने [illegible] वलोकनमात्रे ॥ ॥

प्राप्तो हं त्वया सन्तमेये वैन्यर्थः ५ अथ स च कृतस्य आशु भक्तमी आरभ्यमाननानायो निवास मनस्यन्नरं तेन या व
केदाहमसाले मारवकान्निगमिष्यामीति विनयाकालरयादतिभीतः परमे वारादनराश्रयमलब्ध्वा न मेव वदथा
सेवो य यम्कालवक्रान भीतिनिवारणमथ्यपते दामोदरगणमेति इमृ सुरवदनाय वि दगो विद भवजलधिमग्न
नमेदर परमेदरमणन यत्नेमे ६ हे दामो भ ते मे मम कालवक्रजं दरं भयं श्रयणय निवारय सत्यानि भयानुपायैः
तुष्याकर्तेश को ने कालभयं नन के नापि निवारयितु पायैते नइके वह्ननीद मह स्वाणि देवानां वयगे युगे कालेन म
मती लानि कालो हिंसुर्तिकमरति नन्निवारणपरमेश्वरशार्ण नमेवोपाय इति कदाविहाल्येयशोदयानजेना
यदाम्राद्वेषनराजाभयवानदवे वह्न इनिदामोदर श्रथवा सकलजगद्धयनरञ्जतुमीयादामासाउदरेस
रूपैः ध्य्मानायस्य हाउदरे जनरे स्थवार्थः म ह ह्नणो कृतेय शोदयानजितोनाहं समदभ हितवानि
युकेनहिम सेप्रमयपेतियो क्रेज ठरेणवारिवलवलोउनस्य प्रदर्शीन वाति निग्रमिट्ठं नत्समर्प केमवो पना
रमाहं गुणामिदि रतिगुणाः सर्वेत त्वपरमकारुणिकनजगन्निपन्नाद यो विरं च्यादिभिरपीयतयाकल
यितुमशक्यामेषामदिरं गृहमिवास्थितिस्यानेनन सेवो थन त्वा गनाहगणगुण विशिष्ट सर्वजलजवरे त्रिलोकी
प्रस्थानो दिकेननिको ककमितिसर्वैकाम श्रम कृतवगुणा श्रयने यसादि वजाउग्रमेगः जेगमेषु जीवेषु नस्य

ज्ञानिविह्वलीवभूवेतिप्रसिद्धं तथावकामतोपिवलीयमः पिावस्यमोहकवेहरेः किंका
ममोहनेतिघ्रायइत्यर्थः हेगोविंदनंदघोषनिवाससमपेस्वस्वामिमवेयेनमाः विंवते
लभतइतिगोविंदः उक्तंवश्रीमद्भागवते कृष्णमवतैरसंख्यातैरुपीकृत्यस्ववत्सकान्
वारयंतोभलीलाभिर्विजहुस्तत्रतत्रहेतियद्दागोभिर्वेदवचोभिर्विद्यतेगोचरीक्रियतइ
तिगोविंदः तेनोपनिषदंपुरुषंपृच्छामीतिश्रुतेः उपनिषद्व्यपनिषद्व्यतिरिक्तप्रमाण
विषयंतदप्युपनिषज्जन्यतत्त्वज्ञानापोह्यात्मानविषयत्वमेव तेनप्रमाणाविषयत्वेनन
जइवाघनुमानोद्रपः हेभवजलधिमथनमंदरभवः संसारएवजलधिःसमुद्रस्तन्म
थनेतन्निवृत्तौमंदरः मदरावलरूवसमर्थः एतेनममभपनिवारणेतवनापासइत्युक्तं
रः एवंश्लोकषट्केनभगवंतमभिष्टूयेदानींसर्वजीवानोपुत्र घ्रमोहेनुः स्रोपतिवर
णाश्रयणमेतत्षट्पदीपदनेवतिस्तुत्वयन्भगवतोस्याम्नवरतपादेसोपाप्रवृत्तिमभि
कोदैते नीराजणकरुणमयपरायणकरवाणितावकौचरणौ इतिषट्पदीमद्दोपवद्ः।

नम्रोत्तेमदत्वमत ७ नानार्णांसमूहोनार्वनन्नि पसन्नेनापनमाश्रणोपप्यांतर्पामेतः मता
र्पणः पदानोवसमहस्थापनेवत्सयसात्सः पदासर्वमात्तितपानानारमपतेसात्वात्पशपन्ने
त्तिनापापणः मूपपानैगनप्पानेनात्तानार्थत्वंप्रसिद्धमेव हेकरुणापपदपाप्रवृत्तस्वहूनवे
मोत्ववकोवरणोप्रारणोकरवाणि श्राश्रपीकरवाणिमत्विन्स्वरूपयोश्चरणपोः कार्य।
नाभावानस्त पानोःशारणपदेनान्वयः उक्तंच सताविद्भिः स्वस्वंवेत्ति स्वभावाब्रह्मणस्व
यदिति पदाधानूनामनेकार्थत्वाद्स्त्रकृधातुः स्थापनार्थः तेनतावकोवरणोपारणोकरवा
णिप्रारणेतेनह्दिस्थापयामीत्यर्थः वेदाःप्रमाणामितिवदेकवत्वनांतोपिशरणशब्द
श्चरणविशेषणम् पदाक्रियाविशेषणं शरणंयथास्यात्तथाकरवाणि हृदिस्थापया
मिस्थापनार्थेकृधातोःप्रयोगः मत्कृत्यमिदमर्कुरुमेतनयोश्चरणं कुरु पात्रंपदेहानवे
कुरु इत्यादिव्यवहारेप्रसिद्धः हानेकृकरोतिहानेप्रयोगः यथालोकेराजाहि भीतः
हनकेदायाद्याश्रयति तथाकालाद्भीतास्तावकोचरणावहमाश्रयइत्यर्थः इतिद्य।

६.
श्री.

पिव्यभिचारः तथा चैकस्य ज्ञानेनाविद्यानिवृत्त्यकार्यबाधः को वा श्रवणाद्यनुष्ठानात्मात् तथाहि जडस्य
हस्यैवाविज्ञानमानं दृश्यत्वेनिश्चितं ज्ञानत्वरूपत्वाभावेन तद्व्यापकाज्ञानविषयत्वानुपपत्तेः अज्ञानाविष
यत्वं ज्ञानस्यैव च ज्ञानविषयत्वनियमाज्ज्ञानगोचरत्वापि न तथा जीवस्यापि जडत्वादज्ञानाश्रयत्वानुप
भवति जडे स्वत एवाप्रकाशमानत्वाज्ञानकृत्याभावात् न त्वजडं भवज्ञानमाश्रयत्वविषयीकरोत्वा
च्यत्वादिवत्तदृष्टत्वादिति वाच्यं चैतन्यस्य ज्ञानस्यापि घटाद्यवच्छिन्नचैतन्यविषयत्वाङ्गीकारेणात
ज्ञापि घटादिविषयत्वानुपपत्तेर्न कश्चिदपि जडाश्रयविषयत्वमज्ञानस्य संभवति तथा च जडस्याजीव
ब्रह्मणोर्ज्ञानाश्रयत्वविषयत्वाभावे केवलज्ञानेन मोक्षः कस्य वा साधनानुष्ठानापि किं च ज्ञातेपि तत्त्वा
नस्य भेदापि जडत्वया वा ध्यास्वरूपभावेन सूक्ष्मत्वादस्मात् न च व्यवहारसंकरः इति वाच्यं कृ[illegible]
विद्याविभ्रमसंप्रतीतिकभेदस्यैव व्यवस्थापकत्वेन स्वीकरणात् भेदस्य तद्वज्जीवानामपि ताहृशभेदाभ्युपगमा
त् तेन व्यवहारसिद्धौ किं परमार्थभेदाभ्युपगमेन न च परमार्थभेदं विना व्यवहारो न सिद्ध्यतीति वा
च्यं स्वप्नादौ तं विनापि सकलव्यवहारदर्शनात् प्रत्युत भेदस्याज्ञाने एकमेवाद्वितीयं ब्रह्मज्ञोऽनेकः
स्वस्मृत्वापि साविरुद्धा स्या ॥३॥

॰॰वात् स्वतन्त्रद्वैतोनमाह सामञ्जस्यतिपाठः सार्वजनप्रसिद्धिंप्रोतयति नवेगः मामञ्जस्यभवति समञ्जस्या
यसामञ्जस्यत्वंद्वासंपर्थः ब्रह्मघनकदाचिदपिसमञ्जस्यत्वंगोनभवति समञ्जस्यतंगयोर्वस्तुतोभेदाभा
पिकल्पितभेदनयष्यानपर्मेसंकरस्तथाजीवब्रह्मणोरपीत्यर्थः घटाकाशमहाकाशदृष्टान्तोप्यत्रादा
हार्यः स्वत्वपिभेदाप्यगमःइतिप्रावण्यमेवार्थः हेनाप्यज्ञावयोर्भेदाप्यगमेवस्तुतोभेदाभावेसत्यपि
तवाहृष्टपक्षतः तमासंकीर्नस्वतंमह्य्वभूतानामीत्यर्थः कल्पितभेदेपितस्माधीप्रवाहेशेषपर्वात
नमर्यादाभंगः दृष्टांतसतपूर्ववत् नचपारमार्थिकभेदपक्षस्थीयतेनकिमनयापंक्तिप्रकल्पनया तथा
नोक्तंमेवमेवकभावउपपद्यतेनोभिविच्छिन्नोतिचजीवानामपिपरस्परंपारमार्थिकएवभेदसमप्युक्तमि
प्यवद्युक्तं सत्वतुः एवंतत्त्वमस्यादिश्रुतिसमानिवाक्यं तथासतिद्वयोरपिजात्याप्यानान्म
वादिनदृष्टादिदोषश्चवाप्यसंगात् तथाहिजीवाजनेद्वयोभिन्नत्वाद्गवत् ब्रह्माभिन्नतनजदत्तयोर्वा
ममत्वंसंप्रतिपन्नत्वात् एवंब्रह्मापिजडजीवभिन्नत्वात्घटवत् तथाचजडत्वपरिच्छिन्नत्वा
न्मोक्षानिमित्तादयोदोषानानिवार्याः किंत्वेवाकोन नचपारमार्थिकाकाशादौ अभिवादस्तिवाच्यं परमाणु
नामप्रमाणिकत्वेनानभ्युपगमात् आकाशादिरपि स्वमतेनमानेनानित्यतयाभ्युपगमात् नको

धर्मेवेदस्मृतिस्मृतिवाक्यानामप्रमाणमपिनिर्मोक्षप्रसंगात् नद्रव्येश्ववाणापनुष्ठानेवैयर्थ्यंचदो
षः इति पूर्वपक्षादितिमेवमा पुत्रेनेन स्वयमेवकनसमर्थेनेनभोजनार्थमेवमात्मीयनयाविदिता
परमपूर्वपाथेयप्रापयस्येतिज्ञार्थेनाधनिना २ श्रुत्यापुनः संसारदःखतभीतनस्त्वरणोपायंभगवतावद
शेनसमभिकोत्तमाणांभगवंतमनेकधासबोधनेसंबोधयन्तो उहनन्तोति उहूतनगनेनाभिद
वेनदत्तेनकुलामित्रेमित्रपापिष्टेष्ट भवतिप्रभवतिप्रभवतिनकिंभतिरस्कारः ४ हेमित्रपापि
ष्टेष्टमित्रस्यराणिः पापीवंदत्तावेव १९ दष्टिनेत्रयस्यसहैपता दृष्टोभवतिनयिदष्टेसनितनम
स्यादिनापरोवीक्षतमसातिनिदिध्यासनपरिपाकनतिनावेदाकाराकारितविनष्टतोष्ठतिविवि
नेमतिकथितललक्षणास्यभवस्यसंसारस्यतिरस्कारः स्वकारणाच्छेदनात्यताभावः किंनभवत्यपि
तुभवत्येवतथ्यः इममवाक्यंश्रुतिरप्याह भिद्यतेहृदयग्रंथिश्छिद्यन्तेसर्वसंशयाः क्षीयन्तेचास्य
कर्माणितस्मिन्दृष्टेपरावरे इति भगवदत्तकथमभिध्यानकिं प्रभवतीति प्रकर्षेणप्रभवतिसता…
दिरूपाणामवतस्विप्रतिप्रभवत नामिन सप्तसमपाकेनसमानानागनसमस्ताभिर्हिभिर्लोकैः…
मात्मीयज्ञानकेनसर्वश्रुतनामध्यायीहि नइत्यादिश्रुतिस्मृतिशतैस्तत्सर्वानर्थ्यासिद्धेनसर्वगणवर्णाना

७
श्री

त यद्वा प्रभवतीति प्रभवम् तस्मिन् प्रभवतीः स्वर्थः सर्वेषां यानः इति श्रुतेः उद्धृतन गाः इति उद्धृतो मूल्यः दुत्या
दित्यानगानारस्को पुत्रन्नगताआमोसमागाधवृत्तलिकुवेरस्त को पनदहन्तान यो नायमस्तीजेन मेतकोर
पिभाउम्मीटनापरापने कुहूया यशाद पाहतानि कृहविगणानवनियगातमूरवलवा लीललयाको
ताभक्तवत्सलतया यनमनत्सवो पनदेश्चहुतनगा यद्वा क्माहतीति नगाः पर्वतः नागारिगणानाम्नाकाभ
देशः तथाच स्मरवभंगनानिकुपितशक्रोतिनसावलनकमेषगणाहूतम्मकरकाश्महाष्टिपीडितकुनग
सगोगोपीजनत्राणाय समुद्धृतः समाहपर्वतमुद्धृतः करधृत्याधृतो नगो गोवर्धनो येन स मतया पाहस्व वन
यद्वा श्रीरामावतारे सेतुबन्धनार्थं सर्वात्मतया कपिभिः सामर्थ्यदानाय प्रविश्य पर्वतपिण्डाः नगा वहता
गिरयस्सपुन यद्वा अग नकक नानायोनिजन्मडः एवकामको पशीका दिजगतीं शनग मध्यन्तीति नगाः स्त्र
या धावावर जंगमरूपो लोकः स उद्धृतः सलोके नीतो येन स नगरस्मीति नग इतियोगबलेन तत्रा
पितगयाहस्यसह तावायकाभावात् ७ नरमुक्तिफलस्यागमनयत्तादिगुणकर्मभिर्भवतिनवे ज्ञेवेतवलग
गमनेभक्तिमसज्जीकृतमभगवद्रवग्रहपवेतिवाप यद्वा उद्धृतानगा नावववतोपुदेहवा पाषाणापुनयद्वा
श्रीलक्षणपक्षतेजक्रादिशक्तिकहहक नलगणाम्नाक्रहमा श्रीतोरज कुमारमहनगवर्भगृहेन सीतालाभेयाणी
हेनोहद यन्नेयन प्रज्ञान स्ताप: नगः श्रीरामदृष्टिको लवमाया: सउद्धृतो वाममको णाभगाद्यो ॥

कथमपि प्रमयासेवतेवापि मां तिष्ठितुं किंचेवनमिष्टेन नवावयोर्वस्तुतो भेदः पापिनस्तु भेदसमसेवमेव
कृपावः किं न मिनक नकलवैवसेश्वरं किं न स्यान्समवाप्रवकत्वमिमा कालापानदुपपादयति ना
यंति हं नाप्यरेश्वरस्तवाहं भमः गतः पुरुषवत् पुत्रविस्फुलिंगवत्तवाप्यहं समंशः नमामकी न खे
ममापि मामकी तेषांवाभ्रमानभव सिद्धप्रमर्थः ईशाः स्रष्टीवापीजीवत्वेनशरीरवांशः नानायो
वृक्षवासाविंतं सावयवेधर्मस्याशाशितत्वसनिरवयवस्य संभवात् यथाग्नेर्विस्फुलिंगाखुबरं
तीतिश्रुत्या तवगम्यमानोंशाशितावत्वपयाकथंचिदोपाधिकत्वेनाश्यया स्यापि सुमायाः विद्या
भेदभिन्नमतानमेवमायायामसनतेवशीकरोतिमायायावाविद्यावस्यमेवभवति श्रुतानेनाहमेतेनां
तेन्द्रमसतिजेनवशीतिश्रुतिस्मृतिभ्यः नवगुहमवश्यमायायाधिकरणः सर्वसायापि स्वकतया
सर्वेन्तेनादिगुणा[illegible]मायायामपिवशीकरोति किंपुनरस्या तज्जीवजातीति मायायास्यास्ताश्रया
व्यामोहकत्वमेदं जालिनाटकेप्रसिद्धिं मलिनसत्वरूपाविद्यापादिकस्य जीवस्य[illegible]पापिमा।
लिमादल्पकृत्यातल्पत्वादिगुणयोगीस्वयमसतंत्रश्रीप्रापितो भवति [illegible]ध्यापाश्रुतास्त्रय
व्यामोहकत्वनिद्रादृष्टांतेनावधेयं तथावोपाध्या नियंतत्वेन जीवेशयोः सेव्यसेवकभावानीत्नपव
नतस्यामम्पथावमिमयुक्तमेव श्रीपतिपदाविद्वदितिवचनमितिन व्यक्ततोभेदाभावपिजीवेशयोः

वैषम्यसिद्धेस्तदर्थी तत्तन्निरूपणात् । कथं तर्हि लक्षणयापि श्रुतिविषयत्वं इतिचेत् ज्ञानाद्यसंभवेनाप्येवना
नाश्रयस्य अनात्मनेवनस्तुतिप्रवर्तनमितिरहस्यम् । अलमतिपल्लवितेन ॥ २ ॥ ननु तेन जीवेशा
त्मनैक्यप्रतिपत्तावप्यनात्मभेदरूपमाकरवाणीति एकमेवाद्वितीयं ब्रह्मायोमावादित्येवरूपः सोऽस्मा
वहं तत्त्वमसीति तेत्रै सेवापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारतेत्यादिश्रुतिस्मृतिषु समापोऽजीवब्रह्मणोर्भ
भेदं प्रतिपादयन्त्यां कथमन्वयः सेव्यसेवकभावो येन प्रीयतिपदादावपि देवस्योक्तिरूपोपपन्नः सि
ज्ञेत् भेदांगीकारे च श्रुतिस्मृतिव्याप्य प्रसंग इत्युभयतः पाशापातिः वस्तुतो भेदाभावेऽपि औपा
धिकभेदास्तित्वेनतन्निराकर्तैकामर्ष्य स्तोति सत्यपीति । सत्यपि भेदापगमे नाथ तवाहं न
मामकीनस्त्वं सामुद्रो हि तरंगः कचन समुद्रो न तारंगः ॥ ३ ॥ यद्यपि सर्वश्रुतिप्रमाणैः
रभेदप्रतिपादने तथापि समग्रवस्तुविचारे औपाधिकावस्थायां भेदः । बगारूपत एव नाह
मीपास्यत्वं भवान् दास्योपपत्तिर्जनो सेवायाः अत एव तदीयो पममात्मनः सेवकः रक्ष्यः ईश्वर पतेरो
गत्वेसर्गापायविभवता यत्त्वात्मा न स्तुतेरोपम्यपतीत्यादिश्रुतिस्मृतिभ्यः न ह्यौपाधिकभेदांगीकारेसं
तरामैक्यं सेवकभावउपपद्यते नेड इति श्रुतिस्मृतिवादोऽपि वास्तवभेदमेवाति राकुर्वन्तिनोपाधि

ध·टी· तिपवतेकंपयतीतिवा धुनीति पनं कंपने धुप्रत्तालेनवा तथाभगवत्पादमकरंदभावलव्धपाविध्या
पाशंगायाएवंवन्नामधेयंतदाहिकिंमवाचेभगवत्पदयोरितिकैमुत्यन्यायः स्फुटितः गंगायाश्चैवंसाम
र्थ्येश्रीभगवत्पदमकरंदभावजन्यमेवनस्वतइतिगंगायाः प्रभावोभगवत्पदयोरेवपर्यवस्यतीत्यति
शयश्चध्वनितः पुनः पुनः कीदृशोविमलपरिभोगसम्बिदानंदपरिमलः स्वर्गापोत्कर्षतस्यपरिभो
गस्याधिकोमन्त्रामोचिवानावानंदश्चेतिसंविदानंदः सएवभक्तजनमनोभ्रमरहारित्वलक्षणगुण
साम्यात्परिमलोयस्य यथाभ्रमरः कमलेप्रविश्यतत्रत्यंपरिमलंभुंक्ते तथाभक्तजनमानसमपि
भगवच्चरणेप्रविश्यस्वात्मपार्थक्यं संविदानंदलक्षणदेहाद्यधिकरणकात्मत्वभ्रमापोहेनतत्त्वतोऽन
भवतीत्यर्थः तत्रचसद्यस्तत्र्कैवेशेषिकादीनां सिद्धसाधनताबाधायविदितिपदमुपात्तं नेः सत्वस्य
विद्युपतानेर्मीकरणात् तस्यापिसद्भूवर्गमनिश्चेरात्पतरत्वाभावेनापुरुषार्थत्वात् याभक्तज
नमानसभ्रमरहारित्वेनाभिव्यक्तीत्यानंदपदमुपात्तं तथात्वेवतत्त्वमभवति स्पष्टतत्त्वावदिष्णा
कृष्णहृदयोहितवाजनत्वमान्नकुलाविपिनिदपादाप्रवर्तते तावत्तपोकेवेशेषिकस्थ्ववदंति

कृते नवस्तुनः स्वयंप्रकाशस्य प्रस्तुतसर्वप्रकाशकस्य प्रकाशोऽन्तरान्तपेक्षणात यदा तु भगवन्निद्रयोरजे
कर्मवपूर्वपार्जितसुकृतराशिफलभूतामनल्पकारुण्यासमजनि तदा दूदामिवाङ्कियोगं तपेनमा।
स्यया तिन इति न्यायेन भगवत्कारुण्यजतत्त्वज्ञानेनाविद्यावरणस्य मूलकाशकषणादनाहतेनया
हृदि निरपेक्षतयैव भासमानस्यात्मस्वरूपस्य सत्त्वात्तत्र तदनुभावमात्रापरायेन स्वाभावशंकाव
सः ब्रह्मतत्त्वस्य गुणसमाधौ स्वरूपभगवच्चरणारविन्दरूपविषयस्य तदाकारमनोवृत्तेस्तत्त्वा
न्तराविभावशंकेतिभावः यदारविन्दवेदनप्रयोजनमभिदधानस्ते विशिनष्टि भवभयखेदच्छि
देइति भवः संसारस्तस्माज्जयेभवभयं तज्जं तद्वेकोनानायोनिवासजनितत्रिविधतापरूपखेदस्तस्य
च्छेदने किं दाक्ष्यं तेति कीर्तितिक्षतिपाभ्यां वितनिवेशमात्रेनान्यनिरपेक्षेण ननु मैथुनादिनैव का
न्तालिकडः स्वानि हन्ति हन्तं न स्मितिभावः एकापि कमलस्य कृतः प्रणामः कृष्णप्रणामी न पुनर्भवा
येति स्मृतेः स्वयमेवाबाधः पुरुषोररविन्दसामस्यकुटयति दिव्यमुनीमर्देहः इति हि विभवादिव्यासावाक्ये
युनोदिव्यमुनीनां एवमकोटापरशोर्थ्यान्त्यानन्दानयावत्प्रेमस्मरणादिभिः प्राणिनां डारेनानिपुना

मीतोल्लितोपेन यह्राक्रोडाविश्रांवेमेह मेटापह्रिनदीमप्टकाननादिमहिनप्रष्प्रीलत्तोवगःजरः
पुष्पाणाःमड्कूतोदेह्णोगुणायेनमरःनपमाग्रुपिविरुक्रपोभगवत्त्रुतिनमनप्रस्मयमयोमिमहत्याःग्रयमिलमप्या
नेहस्थयेश्चने उक्तेव श्रविनानाशिकनाश्रविनलयेमकलाप्रुवीवयमरलाःगहाणिनमिहयोमह्रिःपाकं
नकनिपयाहोभिः । ननुभगवन्त्रुरिनानिश्रलायेदेवनेवयकेस येनाकुतानगोमावह्रनममःनलतस्मा
त २ नगान्वेतानिननोमिनगमिहिद्रुःतस्मान्नोनगोमिदनुतोवामनइपेनावनानेनमेवोपनहेनमोमिह
नक्रूःह्नताहूत्रादपोनानवालिषाकलमवगःसमम्हममवाग्रुमिश्वगाचाश्रन्थाहिनाशकरनगणाप्रनदेव्यानाम
प्युप्लत्ता मतेनगोवयेनपारगोनभक्रारटकोपिप्टोमुपस्थ्यानवाहिनिग्रहेणाप्रदिपालकम्पनवनमकल
नानत्कानाकाविसामहपलोवनक्वनोमतानवनमानिस्मननमनापापमेवनिमनिते ४ श्रुयमेमात्रिविषतापनम
नवलत्रिवारणामम श्रीपाहिनामपालोकपयमेगुममवगःनमोगोचारलेपिकोणप्राहेवक्वाहिराभेन
मप्रवाहम्मिनाहिनमयिह्नुनःक्रनामरानरविपगाहिनानाविपावनगाणेनरहूनिपहेहागोक्रनयगक्रमनयगे
ज्ञाणनभावमालप्यनम्रविपनयविवाणोनानम्नगोननगवपावन ४ मत्स्याहिभिरवनारवनावनातवनायेव
लवह्रया पापहरपोयालोभवनाभवनापभीताह ५ हेयामेस्यप्रवाविद्यानाहपारनकारगोभूनायल

सु।
टी।

त्वीमत्यादि स्मृतः पद्मापर्णाशेषनौकण्ठतो ब्रह्मादीनामीश्वरस्य एव परमस्याप्तावीश्वरस्तं सेवो भवते हे
परमेश्वर भवताहे पतिपाल्यः कामक्रोधादिग्राहैर्व्याकुलो येमत्करणेन तापत्रयाहेरनित्तान्वार
त्वणीयरूपः स्वस्यात्वणीयत्वमाह भवतापभीतोहमिति भवेतिस्वर्गनारकवधमोक्ष
रूपोयस्मिन्निति भवस्तत्सेवं धीतापः कामक्रोधादिजन्यो दृष्टपदाहस्तस्मात् भीतः व्याघ्र
घ्रादि मत्स्यवपतिनरवव्याघ्रादेः परमेश्वरस्य चरणाणस्वभावमाह श्रीनवरस्यत्वरिवल
वसुधाभवतारत्नेना अनुकूलप्रतिकूलयोस्त्राणात्राणस्वैवंस्वभावराव परमेश्वरस्य
नविलवसुधाश्रमलतिनिविशेषः नचाहि शापकर्मिणावरणादीनावधेनव्यभिचार इति वाच्य
न्नेषामपिनरकापनरकापनयप्रदपापकर्मरनानानतोनिवापस्वरूपंदत्तवानितित्राणमेवकृत
मितिवाच्यं नचन्नीदियमसर्वविकल्पमन्यमकपेवसुधारत्नकवमित्यतआह मत्स्यादिभिरवितारैरव
तारवताकृतावतारेण अनेनप्रत्राणाहप्रत्नोतिवक्तनीया तथावसकलदत्तेकतमाश्र
मिदस्यतवममरदाणकोमारः ग्रस्ततारदाणान्ततनापवादावनार इत्यवधेयमिति।

वृद्धो ऽस्ति निर्बोधः पद्यते ज्ञायते ऽर्थो येभ्यस्तानि पदानि श्लोकाः षण्णां पदानां समाहारः षट्पदी स
मारोपितं यस्मिन्मदीयवदनसरोजे मधुकरवत्कमले मदावस्ततान्तर्वर्तिनः षट्पद्याश्च मरीमरो
ऽपि तिष्ठत्विति तिष्ठतां तावत्तस्मिन्निरूपे षट्पदो मम वदनसरोजे सदा तिष्ठतु तत्पादे तस्या देना
न्दम भिवदेमानपुण्यपद्मालिन्मनोमलस्य मम तस्य कृणाणः रविलशुमस्य मिहेः स्वतप
व भवि ष्यति मति धातिः श्रीमच्छंकरवदनस्य व भाष्या यनेक वेदा यो पञ्चह कानि व पदरूप
मकरंदा धारत या विहन्न नमानसभ्रमरासक्ति विषयत याव सरोज सा हृ पदं पद्या षट्प
दी कमले प्रविषयत दंत वगात मकरंदसारं पामाद त्ते तद्यपम पिषट्पदी श्रीशाकर
वदनकमलगतसकलशास्त्रार्थरहस्यसारं पामं गृह्णाति तस्याहिमत्र समति
या विते वसाधन फलसमस्तकाण्याय वतट्पयो ऽत्र षट्पदी संगृहीतः तत्र प्रथम श्लोके विह
नो इत्येष प्रथमे पदे के वि ह मोक्षापक तत्त्व वर्णनेन समन्वयः सर्ववेदान्तानां तात्पर्यं ब्रह्म
ण्येव पर्यवसानरूपः स्थितः तृतीयश्लोके जीवब्रह्मणोरैक्याभेदं निरूपयन्नवा

प्र·
टी
१५

स्तैवमेरूपत्रमाणांतरंनिराकरणेनाविरोधउक्तः द्वितीयेनभक्तिरूपसाधनवर्णनेन
साधनाध्यायार्थउक्तः नवश्रवणमननादिकमेवसाधनमितिवाच्यं श्रवणादीनामु
पनद्भविधिमक्तावेवांतर्भावात् अथसप्तश्लोकत्रितयेसाधारणफलनिवृत्तिः त्रिवि
धतापापकरणेकालज्ञानपरिहाररूपत्रिविधानर्थनिवृत्त्यर्थसिद्धेपरमानंदला
भलक्षणफलंप्रतिनि... सप्तश्लोकेष्वार्याणामक्रमस्तलक्षणेनचक्रेद्वोग्रेयदूदिति
पञ्चाध्यायप्रथमेद्वादशमात्रास्तथातृतीयेपि अष्टादशद्वितीयवर्णकेपञ्चदशमा
त्रेति अनेनास्याःपद्याः सकलशास्त्रार्थसारसंग्रहरूपत्वात्तदवयवसार्थं समत्वमभि
व्यंजयितुमत्रपदर्शितं तथाचास्याप्यवनात्मविषयमेवलभ्यवतीत्यक्तं टीकाकारस्य
नेताराविनतबुद्धिप्रसादिनी कृतानतव्रबोधायपूर्णाटीविवृत्तिःसुभा १ इति श्री
मत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवैकुंठशिष्यकविसौजमित्रश्रविताविनतबुद्धि
प्रसादिनीसमाप्तमभवत् ॥ सर्वजनानां रामायनमः ॥ ॥ १५